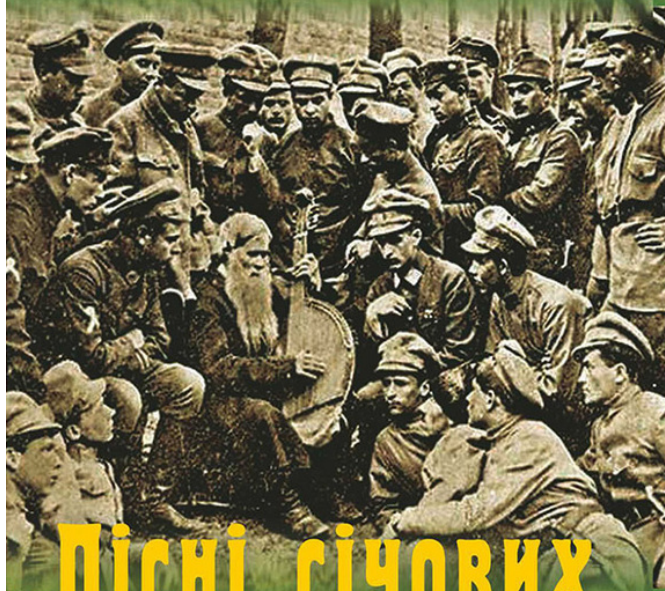

ПЕРШОДРУКИ

ЗІ СКАРБІВНИ
СПРЕСО

Пісні січових стрільців

Нам воно святе!

Упорядкування
Михайла Маслія

FOLIO

Михайло М. Маслій

Нам воно святе! Пісні січових стрільців (збірник)

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=23966977

Нам воно святе! Пісні січових стрільців: Фоліо; Харків; 2016

ISBN 978-966-03-7636-6

Аннотація

Рідна пісня стала невід'ємною частиною життя Українських січових стрільців, загони яких до останку змагалися з російськими поневолювачами у 1914–1918 роках. Духовні спадкоємці кращих традицій українського війська спочатку залюбки співали народні творіння, а невдовзі в стрілецькому середовищі народилися десятки своїх пісень, які виховували в народі патріотизм, почуття національної гордості, високу духовність.

Потім на кожну пісню було накладено майже 70-літнє радянське табу. Уперше в історії України зібрано майже всі пісні в одній книзі (оригінали взято з видань 1920-х років), уперше віддано належне авторам (їх аж 24): у більшості творів, які досі вважалися народними, тепер заслужено названо своїх творців віршів та мелодій.

Ні в Другу світову війну, ні у теперішній війні з Росією українці не мали стільки незабутніх та нев'янучих пісень, скільки

їх було написано талановитими митцями січового стрілецтва, більшість з яких вважаються народними.

Дав би Господь зберегти і примножити цей дорогоцінний пласт, який завжди був і залишиться золотими сторінками сивої давнини.

Содержание

Кому прикре наше діло, нам воно святе!	7
Олесь Бабій	17
Гей, волинськими шляхами	24
Антін Баландюк	25
Гимн Коша	29
Ой зацвила черемха	30
Василь Бобинський	31
Синя чічка	36
Михайло Гайворонський	37
Їхав стрілець на війноньку	42
Йде січове військо	43
Накрила нічка	44
Ой впав стрілець	46
Ой казала мати	47
Ой покрились білим снігом полонини	48
Пройшли гори, пройшли доли	50
Слава, слава, отамане	51
Микола Голубець	53
Ой нагнувся дуб високий	57
Клим Гутковський	58
Гей ви, стрільці січовії	62
Петро Карманський	64
Сповнилась міра	69

Олександр Колесса	70
Грають труби над Дністром	74
Роман Купчинський	76
Боже великий, Творче всесвіту	81
Вдаряй мечем!	83
Готуй мені зброю	84
За рідний край	86
За твої, дівчино, личенька пишні	87
Зажурились галичанки тай на тую зміну	89
Заквітчали дівчатонька	91
Засумуй, трембіто	92
Ірчик (Мирославу Ірчанові)	94
Лети, моя думо	95
Мав я раз дівчиноньку	96
Мій край	98
Най жеє Великий Комтур наш	99
Накрила нічка	100
Кінець ознакомительного фрагмента.	103

Нам воно святе!
Пісні січових стрільців
Упорядкування
Михайла Маслія

© В. В. Павлів, післямова, 2016

© Л. П. Вировець, художнє оформлення, 2016

© Видавництво «Фоліо», марка серії, 2016

Особлива подяка і шана телевізійному каналу «Еспресо»,
Миколі Княжицькому та Ларисі Княжицькій (за допомогу і
сприяння у написанні книжки)

Кому прикре наше діло, нам воно святе!

Коли 1 серпня 1914 року знахабніла, вишколена і озброєна російська орда почала війну на галицьких землях і спалахнула Перша світова війна, уперше прозвучав патріотичний заклик: «Гей ви, хлопці січовії...» Добровольців не лічили на «раз, два, три!»: 28 тисяч юних українців записалося до війська! Австрійський уряд злякався, адже ця могутня сила могла знести і їхню владу. Тому дозволила українцям мати армію в 2,5 тисячі чоловік.

Тогочасний напіввійськовий рух у Галичині був представлений товариствами «Сокіл», «Січ» і «Січові стрільці». Саме вони з перших днів Першої світової війни стали основою і монолітом легіону Українських січових стрільців. Провідну роль у формуванні та діяльності усіх трьох товариств відіграли представники української інтелігенції, особливо її літературної гілки: письменники, публіцисти та редактори провідних українських видань. Їх знали, шанували, кожен мав свій авторитет і популярність, адже займалися активною громадянською діяльністю, були світочами і гордістю нації. До таких належали І.Франко і М.Павлик, В.Стефаник і А.Чайковський, О.Маковей і С.Яричевський, К.Малицька і Т.Галіп. Посильну допомогу їм надавали представники но-

вої української еліти: окремі священники, учителі, адвокати.

І.Франко завжди стояв на боці українських патріотів, захоплювався їх героїзмом. У складних умовах Першої світової війни, незважаючи на свою малочисельність, стрільці протистояли московським окупантам, керуючись у своїй боротьбі, перш за все, національними інтересами. Поезії Камењара «Не пора, не пора!», «Розвивайся, ти, високий дубе» і «Гімн селян-радикалів» (вони уособлювали головні постулати української національної ідеї: «...Нам пора для України жить...для України наша любов»), стали невід'ємним атрибутом усіх заходів, що їх постійно проводили січові товариства.

Глибоку шану І.Франка до січового руху засвідчує його поезія «Гей, Січ іде, красен мак цвіте», яка відразу ж стала популярним січовим гімном. Поет у віршованій формі влучно й доступно висловив сутність січової ідеї, її головні засади та принципи: «...Разом руки, разом серця, і гаразд буде», «...В нашій хаті наша воля, а всім зайдам зась», «...Кому прикре наше діло, нам воно святе!»

Разом з російською мовою і російськими законами в Галичині вводилася російська система хабарів, громадського безправ'я та утисків «іногородців». Українці разом з німцями й євреями були визнані «неблагонадійними» елементами. Російська влада закрила українські громадські установи, школи і гімназії. Під заборону потрапляли видання українських газет, а також продаж або ж позичання з біб-

ліотек будь-яких українських видань... Русифікація мала доповнюватися наверненням місцевого населення у православ'я... У Львові було пограбовано майно Наукового товариства імені Т.Шевченка та інших українських організацій.

Зі вступом російської армії-«визволительки» до Львова, у місті почалися суцільні арешти українських діячів. Вислані до Сибіру В.Охримович, В.Шухевич, опинилися в Росії як заложники С.Федак, К.Паньківський, углиб Росії вивезено митрополита А.Шептицького разом з іншими провідниками греко-католицького духовенства. Початок цих антиукраїнських імперських наступів застав Франка у Криворівні на Гуцульщині. Як свідчить у спогадах М.Заклинський: «Франка московська охранка, мабуть, лише тому не арештувала, що він був важкохворий».

Підгрунття стрілецьких пісень треба шукати в гімнастичних організаціях і напіввійськових формаціях молоді, що існували в Галичині до 1914 року. У численних гуртках «Січей», «Соколів», стрілецько-пожежних товариствах і створеного напередодні війни Пласту одним з основних завдань було плекати знання і прилучення до історичних традицій українського народу. Там назрівали ідеї відродження української державної самостійності і, як її передумови, створення свого власного війська. В цих осередках вироблялось і звідти поширювалося замилювання історичними, похідними та бойовими піснями.

Українські січові стрільці були першими українськими

частинами на бойовищах Східної Європи після Полтави 1709, вони мали велике значення для відновлення військових традицій, для зростання українського патріотизму, створення військового словництва, термінології, військового фольклору, пісні й музики (оркестра УСС), для устійнення форми українського однострою (мазепинка).

Першим кроком до створення свого гласного поетично-музичного надбання було приспособлювання текстів народних пісень до нових обставин. Стрільці актуалізували ці тексти і, за висловом Миколи Голубця, – «мілітаризували». Притому не обходилося без жартів: їдучі відкритими вагонами із Стрия на Закарпаття, що було тоді під Угорщиною, стрільці співали пісню про своїх старшин «Гей ви, хлопці січовії», вживаючи до неї розмашисту угорську мелодію.

Згадуючи той час і замилювання до пісень, у яких «чути було запах стрільного пороху», Михайло Гайворонський писав: «Такі тексти я вибирав і писав до них музику. Мою увагу приковували образи, які постали пізніше – під час війни і революції. Не дивуюся тепер, бо всі, такі як і я, були одної думки, усі були вже готові до світової завірюхи. Бойову пісню творило саме життя: такої саме пісні треба було тоді, за нею питали, її найрадше співали». Пісня стала невідлучною товаришкою стрілецького життя від самого початку.

Ідея заснування «Пресової квартири» Українських січових стрільців зародилася в 1914 році завдяки ініціативі сотника Никифора Гірняка, четарів Петра Герасиміва та Юліа-

на Буцманюка, Івана Іванця, підхорунжого Миколи Угрин-Безгрішного, лікаря Івана Рихла. Як формація січового стрілецтва цей осередок сформувався з початком 1915 року. Головним завданням оригінальної допоміжної культурно-просвітньої структури було збирання, поширення та збереження матеріалів з історії Легіону Українських січових стрільців, збереження традицій стрілецтва. З часом її функції поширилися на духовне, культурне й просвітницьке життя. Стрілецьку музику творили підхорунжі М.Гайворонський, Р.Купчинський, Л.Лепкий, А.Баландюк, Ю.Шкрумеляк та інші. Духовий оркестр під керівництвом підхорунжого М.Гайворонського на весну 1917 року нараховував до 30 музикантів. Працювали струнний та смичковий оркестри, хор під керівництвом підхорунжого Леся Гринішака.

Стрілецькі поезія та музика поєдналися в такому феномені, як стрілецькі пісні, у яких звучали патріотичні, журливі, любовні, жартівливі мотиви.

Із її статуту («Правильника „Пресової квартири УСС“», написаного у лютому 1916 року) бачимо чітко окреслену мету: «...піднести українську свідомість і честь». Шлях до цього забезпечували відділи: історичної хроніки, прикладного мистецтва, видавництва, музики, співу, які мали «представити докази чинної участі українського народу у війні перед судом історії». Поставлене, зокрема перед відділом музики і співу, конкретне завдання: творити нові пісні та нові мелодії – було успішно зреалізовано народними і професій-

ними поетами та композиторами. Народженню стрілецьких пісень сприяли реальні події, факти, імена, випадки з життя усусів, ставали темами поетичного оспівування, водночас передаючи нащадкам «живі спогади про славне минуле стрілецтва, про бої, смерть та любов, про героїство й жертви, про веселі й сумні переживання товаришів зброї».

Коли почалася Перша світова війна, Р.Купчинському йшов 20 рік, М.Гайворонському – 22-ий, Л.Лепкому – 26-ий... Свідомі та безстрашні юнаки вступили у загін січових стрільців і пройшли з ним всі воєнні шляхи. Як не парадоксально це прозвучить: не було би війни, не народилися б найвідоміші та найпопулярніші пісні Першої світової.

Воістину бояном стрілецтва став Р.Купчинський, який пройшов славний і тернистий шлях з УСС від першого до останнього дня. Хто на Західній Україні не знав і не знає його чудових пісень «Ми йдемо в бій», «Не сміє бути в нас страху», «Вдаряй мечем», «Готуй мені зброю», «Ой там, при долині», «Заквітчали дівчатоньки», «Пише стара мати», «Накрила нічка», «За твої, дівчино», «Ой шумить, шумить», «Ой чого ж ти зажурився», «Ой зацвіла черемха», «Як з Бережан до Кадри», «Як стрільці йшли з України», «Зажурились галичанки», «Пиймо, друзі», «Човник хитається», «Мав я раз дівчиноньку».

Блискучістю і багатогранністю обдарування увійшов в історію УСС і Лев Лепкий, який прибув до легіону в 1915 році. Надзвичайно плідний його січовий пісенний слід: «Гей

видно село», «Коби скоріше з гір Карпатських», «Ми йдемо вперед», «І снилося з ночі дівчині», «Колись дівчина мила», «Маєва нічка», «Бо війна війною», «Казала дівчина», «Ой поїдемо, товариші», «Хай живе».

Поезія, що стала стрілецькими піснями, народжувалась і з-під пера цілої галереї самобутніх поетів, таких як Ю.Назарак («Слава, слава, Отамане», «Нема в світі», «Хлопці, алярм»), П.Карманський («Сповнилась мрія»), Ю.Шкрумеляк («Питається вітер»), М.Голубець («Ой нагнувся дуб високий»), А.Лотоцький («Гімн Коша»), К.Гутковський («Гей ви, хлопці січовії»), М.Гайворонський («Йде січове військо», «Ой впав стрілець», «Ой казала мати», «Проїшли гори»).

Велика кількість пісень безвісних авторів, серед них «Гаразд Горук», «Гей зі Львова до Мукачева», «Стрілець – то нині великий пан», «Зелений дубочку», «Коло млина яворина», «Ой з-за гори чорна хмара стала», «Ой чути, чути ревуть гармати», «Повіяв вітер степовий», «При каноні стояв», «Прощай, дівчино», «Розпрощався стрілець», «Там під львівським замком», «Там на горі, на Маківці» («Хлопці підемо!»).

Характерною особливістю Р.Купчинського і Л.Лепкого було те, що обоє створювали і музику до власних пісень. Та основним музиком УСС був орудник оркестру М.Гайворонський. Музичного життя він надав як і власним віршам, так і віршам Ю.Назарака, П.Карманського. Ю.Шкруме-

ляка, М.Голубця, Р.Купчинського («За рідний край», «Гей там при долині»). Крім названих, він створив ще «Перший стрілецький похід», «Другий стрілецький похід», «Стрипа», «В дорогу», «Їхав стрілець на війноньку».

З легкої руки Лева Лепкого у широкий стрілецький і народний лет знялися вірші його брата Богдана – «Журавлі» та жартівлива «Кладочка».

Народна основа творчості Р.Купчинського і Л.Лепкого особливо проявилась у піснях «Човник хитається», «Пиймо, друзі» – першого і «Гей видно село», «Журавлі» – другого.

В складні часи нашої історії, які мали місце після 1939 року, ці пісні в устах народу пережили усіх тиранів і сьогодні, в часи перебудови урочисто повертають нам їх авторів: Р.Купчинського і Л.Лепкого. Музику на вірші Р.Купчинського («Ой зацвила черемха») і А.Лотоцького («Гімн Коша») написав А.Баландюк.

Проте величного, урочистого гімну УСС так і не вдалось створити. Фактично ж ним стала «Ой у лузі червона калина» (вірш С.Чарнецького, музика народна). 1918 рік став завершальним у змаганнях УСС, проте їхня справа жила увесь час у «Червоній калині»: літописах, календарях, видавництві. У самій пісні.

Крім цієї похідної пісні, були ще дві, без яких стрілецтво не було стрілецтвом. Це – «Журавлі» (слова Б.Лепкого, музика Л.Лепкого), якою стрільці прощались зі своїми товаришами, що загинули в боях. «Чуєш, брате мій, товаришу мій,

відлітають сірим шнурком журавлі у вирій» – і сьогодні здійснюється над долами і горами України.

А пісня «Зажирилися галичанки» (Р.Купчинський) відбила справжній біль і смуток українців Галичини, яких історія розбила на дві частини: одні пішли на Схід (УСС), а другі залишилися у горі беззахисні (галичанки).

Про бойові звитяги УСС писали В.Бобинський, А.Баландюк, М.Угрин-Безгрішний.

Українські січові стрільці вважали себе духовними спадкоємцями кращих традицій українського війська, зокрема запорізького козацтва. Тому невід'ємною частиною їхнього життя стала рідна пісня. Спочатку залюбки співали народні творіння, а невдовзі в стрілецькому середовищі народилися десятки своїх пісень.

«Стрілець і пісня, – зауважував підхорунжий Юрко Шкрумеляк, – то брат і сестра, то любчик і любка; в одинокій пісні знаходить стрілець розраду та хвиливе забуття».

«Якби не пісня, були би ми подуріли, а так зійшлися на хвилику, заспівали і легше стало...» – продовжував думку побратима підхорунжий Михайло Гайворонський.

Підхорунжий Р.Купчинський у своїй «Оді до пісні» писав:

*Пісне! Велична, рідна пісне!
В тобі є все: і древня наша слава,
Володимира хист, і мудрість Ярослава,
І наших прабатьків ворогування злісне,
І Богдана розвага,*

*І Богуна відвага,
І Дорошенка ум, і хитрощі Мазени,
І гомін гір,
І блиски зір,
І шум лісів, і розговори степу...*

А все ж таки які талановиті були композитори в січових стрільців і як тонко вони відчували настрої вояків! Стрілецькі пісні поділяються на похідні (маршові) та ліричні. Серед них є авторські й народні. Похідні пісні відзначаються почуттям патріотизму, відданості Україні, готовності покласти за неї своє життя.

Кожна пісня, яка народжувалася січовими поетами і композиторами, вистраждана у боях за рідну землю, ставала народною, кожна вселяє оптимізм і віру в перемогу. Свідченням їх сили стало те, що, незважаючи на страшні репресії, вони збереглися в народі, стали загальнонаціональним надбанням української культури. Світла пам'ять про Українських січових стрільців і досі жива в нашому народі, як є живим символом їхні незабутні та феноменальні пісні, які стали традиційними та фундаментальними для елітарної частини української армії.

Олесь Бабій

Український письменник та літературознавець (псевдонім Хмелик), автор гімну ОУН «Зродились ми великої години» Олесь Бабій народився 17 березня 1897 року в с. Середні (нині Калуського р-ну Івано-Франківської обл.), в багатодітній, але заможній родині Йосипа і Катерини Бабіїв. З ранніх літ батьки побачили в синові хист до науки. Після закінчення однорічної парафіяльної школи в рідному селі обдарований хлопчина прагнув надалі здобувати освіту, заради цього батько навіть продав поле. Олесь продовжив своє навчання у Войнилівській чотирикласній школі, а згодом – у Стрийській гімназії.

З початком Першої світової війни сімнадцятирічний юнак добровільно записується у Легіон січових стрільців в Стрию.

Своє бойове хрещення Олесь Бабій пройшов у Карпатах проти російської армії. У складі 9 полку піхоти був переправлений на італійський фронт. Після запалення легень був звільнений від проходження фронтової служби і в середині листопада повернувся в Україну.

Після завершення війни в 1918 р. розпалась Австро-Угорська імперія, і на її місці почали утворюватись нові держави. 1 листопада була проголошена Західноукраїнська Народна Республіка. На захист ЗУНР стала Українська Галицька армія, в її ряди разом з побратимами УСС вступив Олесь Бабій. Він стає заступником військового коменданта у Войниліві та бере активну участь в мобілізації чоловіків до

рядів УГА. В 1919 Бабій разом з УГА відступає на територію УНР, де та об'єднується з Армією УНР С.Петлюри. Олесь став учасником знаменної Київської наступальної операції. Армійські корпуси очистили від більшовицьких військ майже все Правобережжя і 31 серпня увійшли в Київ.

Під враженням Олесь Бабій пише два вірші «На Київ!» і «Привіт Січовим Стрільцям», які згодом опублікували у військовій газеті «Стрелецька думка».

Пізніше довелося вступити у бойові дії ще й з військами генерала Денікіна. Восени 1919 р. боями на два фронти і масовою епідемією тифу (яка вивела з ладу близько 15 тис. вояків) армія була доведена до катастрофи. Уряд ЗУНР емігрував до Австрії, і, щоб врятувати знекровлену армію, її командувач генерал М.Тарнавський уклав перемир'я. Внаслідок чого армійці були інтерновані в таборах під Вінницею, де опинились в сумнозвісному «чотирикутнику смерті», в якому вдалось вижити лишень частині вояків УГА, в тому числі і Олесеві Бабію.

12 лютого 1920 р. він разом з залишками УГА змушений тимчасово стати в ряди Червоної Української Галицької Армії. На цьому закінчується боротьба Олесь Бабія зі зброєю в руках. Він змінює її на перо. Майже щороку в нього виходить книга.

1921 р. О.Бабій разом з В.Бобинським, Р.Купчинським і Ю.Шкрумеляком у Львові засновують літературну групу «Митуса», організовують літературні вечори, благодійні за-

ходи. Як відзначали тогочасні журнали «Поступ» і «Шляхи мистецтва», вони викликали резонанс серед громадськості. Захоплення митусівців ідеями німецького експресіонізму, символізму «Музагету», власні модерністські спроби стали тією платформою, на якій базувалася їх світоглядно-естетична програма. Незабаром після заснування літературна група почала випускати журнал з одноіменною назвою – «Митуса». Виходять поетичні збірки О.Бабія «Ненависть і любов» (1921 р.) та «Поезії» (1923 р.)

Після закінчення воєнних дій і чергового розподілу України Західна Україна опинилась під польською окупацією, де активно переслідували колишніх вояків Українських січових стрільців та творчу інтелігенцію. Тому молодому поетові доводиться емігрувати в Чехословаччину, де після війни знайшли собі прихисток багато української інтелігенції.

У Празі в 1924 р. О.Бабій вступає до місцевого університету. Уже через рік навчання молодий поет входить до складу редакції «Національної думки», а згодом стає редактором цього видання (1926–1927 рр.) А в січні 1928 р. на зміну цьому часопису починає виходити орган Проводу українських націоналістів «Розбудова нації», де в одному з перших номерів поет друкує статтю «Революція чи контрреволюція». В 1929 р. закінчує навчання в пражькому університеті зі ступенем доктора філософії.

У січні-лютому 1929 р. О. Бабій бере участь в установчих

зборах I-го Конгресу українських націоналістів, де очолює культурно-освітню комісію і виголошує промову «Література і мистецтво». За участь в конгресі та за антипольські настрої польська влада пред'являє Бабію звинувачення в антидержавницькій діяльності і в листопаді 1931 р. заарештовує. На початку вересня 1932 р. суд виніс вирок: 4 роки тюрми, які він відбував у Дрогобицькій тюрмі.

Перебуваючи під слідством, пише «Марш націоналістів», який був надрукований в журналі «Розбудова нації» за січень-лютий 1932 р. з таким повідомленням: «Із надісланих проектів тексту гімну ОУН прийнято проект, поданий одним з наших найвизначніших поетів, що запроторений у ворожу тюрму». По виході з тюрми працює шкільним інспектором на Підляшші та вчителем гімназії в Холмі. Після окупації німцями України повертається в Середне. В 1941 р. працює в редакції «Золотого колоса». В 1943 р., не маючи засобів для існування, змушений повернутися назад в рідне село. Востаннє він відвідав Середне літом 1944 р. Зі сходу наступала радянська армія, і Бабій розумів, що вжитися з новим режимом йому не вдасться, тому переходить на Захід.

Емігрантське життя О.Бабія розпочалося в Німеччині в таборах для переміщених осіб в Карльсфельді та Мюнхені, де він прожив чотири роки. Після чого переїхав у США. Тут, у місті Чикаго, він влаштовується в редакцію українського часопису при місцевому університеті та продовжує свою поетичну діяльність. Зазвичай пише про Україну.

2 березня 1975 року Олесь Бабій помер. Останніми його словами були: «Прощай, Україна і моя Родина». Поховали його на цвинтарі св. Миколая в місті Чикаго, а до гробу на труну поклали грудку землі з рідного села.

Гей, волинськими шляхами

Вірш Олеся Бабія. Музика М. Празького

Гей, волинськими шляхами
І безмежними степами
Горде військо в бій іде.
То стрільці йдуть січовії,
Мов орлята степовії,
Громом пісня їх гуде!
Гей, бій буде!

Йдуть стрільці, ідуть герої,
Йдуть до волі золотої,
Шлях свій трупами значать.
Не страшна їм смерть-могила,
Не грізна ворожа сила!
В Київ волю здобувать,
Орли летять!

Антін Баландюк

Український композитор, скрипаль, педагог, січковий стрілець, стрілець УГА Антін Баландюк народився 12 січня

1893 року в Княгинині (нині – в адміністративних межах м. Івано-Франківська). 1911 р. закінчив учительську семінарію в Станіславові (нині Івано-Франківськ). У 1914–1920 роках був учасником Першої світової війни та Української революції в лавах Українських січових стрільців і Української Галицької армії. Був активним членом «Пресової квартири УСС». Ініціатор та учасник мандолінового гуртка УСС та один із учасників струнного (смічкового) квартету УСС, до складу якого увійшли також Михайло Гайворонський, Ярослав Барнич та Роман Лесик.

Пережив гіркоту братовбивчої українсько-польської війни і голгофу польського табору Тухоля серед інтернованих 1200 стрільців ЧУГА, які навесні 1920 року перейшли з Червоної армії на польський бік для спільної боротьби з більшовиками, але яких поляки підступно роззброїли і запроторили до концентраційного табору.

1923 року закінчив Львівський музично-педагогічний інститут по класу скрипки в Йосипа Москвичева. Працював учителем із класу скрипки та співу в школах Станіславова.

Автор мелодій до стрілецьких пісень. Серед них – «Ой зацвила черемха» на вірш Романа Купчинського, «Гімн Коша» (ще відома під назвою «За сімома горами») на вірш Антона Лотоцького.

Михайло Гайворонський писав: «Між стрільцями був талановитий пісняр Антін Баландюк. Але він соромливий, нерado показував свої пісні. І від нього стрілецтво дістало

лише кілька пісень». Антін Баландюк мав багато побратимів у Легіоні УСС, зокрема, стрільця, талановитого маляра і карикатуриста Осипа Сорохтея, зятя письменника Андрія Чайковського, культурно-освітнього діяча і редактора Івана Ставничого.

Автор хорових і сольних творів, частину яких уперше опубліковано 1918 року у Львові у збірнику «Червона калина». Більшість рукописних творів Баландюка зберігається у відділі рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України імені Василя Стефаника (фонд 163, справи 5/1–5/6).

Помер самодіяльний композитор-стрілецький пісняр 13 грудня 1953 року в рідному Княгинині. Похований на сільському цвинтарі.

Гимн Коша

*Вірш Антона Лотоцького.
Музика Антона Баландюка*

За сімома десь горами,
За сімома десь ріками,
Кажуть, є там божий рай,
Та вір, брате, поза нами,
За січовими стрільцями,
Нігде раю не шукай.

Бо немає ліпше,
Бо немає ліпше,
Як у нашому Коші.
Тут гармат не чути,
Тут не свищать кулі,
Тут безпечні ми усі!

Ой зацвила черемха

*Вірш Романа Купчинського.
Музика Антона Баландюка*

Ой зацвила черемха, зацвила ярим цвітом.
Там прощався та й стрілець січовий з білим світом. (2)

Там прощався та й стрілець січовий слізоньками,
Що немає кому прокопати йому ями. (2)

Нема кому труни тисової зготовити.
Буде тіло чорне гайвороння розносити. (2)

А черемха тую скаргу тиху зрозуміла,
Чисту душу стрільця січового пожаліла. (2)

Спи спокійно, стрільчику січовий, спи, мій сину.
Бо я тебе чесно поховаю як дитину. (2)

Рано-вранці прийшли за ним друзі поглядіти.
А за нічку стрільця січового вкрили квіти. (2)

Василь Бобинський

Український поет, журналіст, перекладач Василь Бобинський народився 11 березня 1898 р. в м. Кристинополі Львівського воєводства (нині Червоноград Львівської обл.). Його батько, залізничний сторож, прагнув дати освіту обдарованому синові, планував відіслати його на навчання до гімназії спершу у Львові, потім – у Відні. Бобинський досконало знав західноєвропейські літератури, повністю опанував французьку, німецьку, польську та російську мови та дав чимало поетичних перекладів з них.

1916 р. їде до Українських січових стрільців, складової частини австро-угорської армії, що під час революції стала зав'язком української армії в Галичині. Воює в рядах УСС до 1920 р. Невдовзі опиняється в Києві, де знайомиться з українськими поетами-модерністами, зокрема з Я.Савченком та Д.Загулом. Повернувшись 1921 р. до Львова, редагує разом із Ю.Шкрумеляком, Р. Купчинським і О.Бабієм модерністичний журнал «Митуса» (вийшло чотири числа). Захоплюється французькими поетами-модерністами. До речі, Бобинському належать найкращі переклади поезій А.Рембо.

1925 р. з'являється перший у радянській пресі вірш Бобинського «Стежка». У той час поет уже співпрацював з західноукраїнськими комуністами, почав редагувати їхній двотижневик «Світло». 1 травня 1926 р. поліція закриває журнал, а Бобинський опиняється на п'ять місяців у львівській тюрмі – тій самій, де сидів колись Іван Франко. Тут Бобинський пише поему «Смерть Франка».

З 1923 р. Бобинський редагує комуністичний літературно-громадський журнал «Вікна», залучивши до співробітництва в ньому С.Тудора, П.Козланюка, Я.Галана. Журнал цей був типовим витвором Бобинського, що сполучав літературно-мистецький модернізм і комуністичну ідеологію; завдяки останньому допускався також на радянську Україну.

У червні 1930 р. Бобинський, переслідуваний польською поліцією, переїжджає в УРСР – до Харкова, повний віри у свій новий шлях, в соціалізм і в його українське відродження в УРСР. Ця віра надавала тодішнім його поезіям самовпевненості й пристрасті.

Цей витончений інтелектуаліст, войовничий гуманіст, естет і в особистому житті скромний джентльмен потрапив у радянську Україну запізно – коли там уже шаліла московська поліційна машина і заносилось віко над домовиною молодого відродження.

В УРСР Бобинський входив до спілки письменників «Західна Україна», що з 1925 р. об'єднувала щирих патріотів радянської України – вихідців із західноукраїнських земель і була ліквідована в 1930-их органами НКВД разом із більшістю її членів, у тому числі й таких видатних, як комуніст М.Ірчан, визнаний прозаїк В.Гжицький, Д.Загул та інші.

25 грудня 1933 р. Бобинський був заарештований і посаджений до тюрми НКВД у Харкові. Його вивезли 1934 р. з ешелонам в'язнів у загратованих телячих вагонах на російську північ. За ним помандрувала шукати його молода крихіт-

на мила дружина з малятком на руках. Чутка про них пропала. Кажуть, Бобинський, людина слабкого фізичного здоров'я, помер на каторзі від виснаження. Двадцять три роки його ім'я було заборонено згадувати навіть лайкою, але 1957 р. помертно «реабілітовано». В «Історії української літератури», т. 2 (Київ, Академія наук, 1957) докладно описано заслуги Бобинського як комуністичного письменника-пропагандиста. Ні словом не згадано, де, коли, за що, ким і як він був знищений. В «Антології української поезії» (Київ, Держ. в-во художньої літератури, 1957, том III), де вміщено кілька поезій Бобинського, «реабілітація» виглядає так: «В 1930 році приїхав до Радянського Союзу, жив у Харкові. Помер 8 січня 1939 року». Реабілітований 1956-го.

Синя чічка

*Вірш Василя Бобинського.
Музика Михайла Гайворонського*

Ой, упали сніги білі на Поділлі,
Ой, пішов та у походи хлопець смілий.
Як пішов, лишив дівчині синю чічку,
Та й пішов, пропав донині: камінь в річку.
Як пішов, лишив дівчині синю чічку,
Та й пішов, пропав донині: камінь в річку.

Ой, зацвіли сади білі на Поділлі,
Повертають із походу хлопці смілі.
Як пішов, лишив дівчині синю чічку,
Та й пішов, пропав донині: камінь в річку.
Як пішов, лишив дівчині синю чічку,
Та й пішов, пропав донині: камінь в річку.

Михайло Гайворонський

Композитор і диригент, поет і педагог, музично-громадський діяч і критик Михайло Гайворонський народився 15 вересня 1892 р. у Заліщиках (нині Тернопільської обл.) Мати знала багато українських пісень, сама гарно співала, батько любив грати на сопілці. Наука гри на скрипці і музичної теорії почалася, коли Михайлу було 8 років. Після закінчення народної школи вступив на навчання в Заліщицьку учительську семінарію. Там поширив свої знання музичних інструментів. На формування музично-естетичних поглядів, композиторської творчості Михайла Гайворонського мали вплив заліщицькі вчителі В.Цалинюк, органіст Ф. Коньор, священник І. Туркевич та професор Е.Старжинський. 17-літнім Михайло вів мішаний та чоловічий хори семінарії та семінарський оркестр. Працював також з сільськими оркестрами у Старих Заліщиках, Добровлянах і в Блищанці.

Перші композиторські спроби й успіхи Гайворонського пов'язані з 1910 роком. До його ранніх творів належать: хорова композиція на слова зі збірки М.Шашкевича «Ой, вилетів орел». Її виконав заліщицький хор 1911 року. У тому ж 1910-му диригує оркестром товариства «Січ».

1912 р. як випускник семінарії Гайворонський почав працювати учителем в с. Зашкові неподалік Львова. Одночасно студіював музику у Вищому музичному інституті імені Лисенка. На великому концерті у Львові, присвяченому 100-річчю від дня народження Т.Шевченка, М.Гайворонський диригував учительським хором, котрий, у тому числі, вико-

нав його перші твори на слова О.Олеся.

Як свідомий українець вступив до лав Українських січових стрільців з вибухом першої світової війни 1914 р. та розпадом Австро-Угорської імперії, брав участь у карпатських боях у сотні В.Дідушка. Варто відзначити, що Січове військо було військом не тільки високої дисципліни, але й розвиненої духовної культури. У його лавах М.Гайворонський став підхорунжим, композитором-диригентом, організатором духового оркестру Січових стрільців, інспектором військових оркестрів Української Галицької Армії. Йому допомігав Роман Лесик – підхорунжий, диригент стрілецького оркестру, автор музичних творів «Легіон УСС», «Вечір в Україні», секстетів для кларнетів і саксофонів. Репертуар оркестру поповнювався музичними творами А.Баландюка – підхорунжого, музиканта, композитора; Я.Барнича – композитора-диригента, учасника струнного квартету, Б.Крижанівського, Р.Купчинського, Л.Лепкого – авторів багатьох стрілецьких пісень.

М.Гайворонський згадував: «При Українських Січових Стрільцях були три трубні оркестри. Першу вів я і Роман Лесик; від початків створення її аж до листопадових подій 1918 р. Друга оркестра повстала навесні 1918 р. при вишколі УСС під проводом Богдана Крижанівського». Після декількох місяців самостійного існування цей оркестр (вже на Великій Україні) об'єднався із першим духовим оркестром. Третій оркестр УСС розпочав своє існування на початку 1919 р.

під орудою музиканта першого оркестру Осипа Кухтина. Подальший творчий шлях Гайворонського насичений і плодотворний: візитатор військових оркестрів при УГА, керівник оркестру Українського театру в Кам'янці-Подільському, театру М.Садовського (1919 р.).

Першим музичним твором, який виконав оркестр, був «Сокільський марш». Також виконували «Французький марш» та «Коломийковий похід», котрий записав Роман Лесик. Михайло Гайворонський створив власні марші: «1-ий Стрілецький Похід», «2-ий Стрілецький Похід», «Стрипа-марш», «В дорогу», «Їхав козак», «За рідний край» («Ми йдемо в бій»), «Народний» (на мотив «Дівча в сінях стояло»), «Похоронний похід». Пізніше розучили гімн «Ще не вмерла Україна», «Salvator marsch», «Молитву „Похоронний марш“», «В'язанку народних пісень», тощо.

Публікує низку своїх музичних творів в збірниках «Стрілецька антологія» (1915 р.), «Стрілецькі бойові пісні» (1916 р.), «Співанки УСС».

Чимало пісень написано М.Гайворонським на вірші видатного стрілецького поета і прозаїка Р.Купчинського: «Їхав стрілець на війноньку», «За рідний край», «Ой видно село, широке село».

З багатьох причин композитор змушений був у 1923 р. емігрувати до США. Помер М.Гайворонський 11 вересня 1949 р. у Нью-Йорку, де й похований.

Їхав стрілець на війноньку

Вірш і музика Михайла Гайворонського

Їхав стрілець на війноньку,
Прощав свою дівчиноньку:
«Прощай, миленька, чорнобривенька,
Я йду в чужу сторононьку.
Прощай, миленька, чорнобривенька,
Я йду в чужу сторононьку.

Подай, дівчино, хустину,
Бо як у бою загину:
Накриють очі темної ночі,
Легше в могилі спочину.
Накриють очі темної ночі,
Легше в могилі спочину».

Лихії люди насилу
Взяли нещасную милу,
Там серед поля гнеться тополя
Та й на стрілецьку могилу.
Там серед поля гнеться тополя
Та й на стрілецьку могилу.

Йде січове військо

Вірш і музика Михайла Гайворонського

Йде січове військо
Та співає стиха:
Як поборем вороженьків —
Не буде в нас лиха.
Як поборем вороженьків —
Не буде в нас лиха.

Йде січове військо
В боротьбу криваву:
Як поборем вороженьків —
Добудемо славу.
Як поборем вороженьків —
Добудемо славу.

Йде січове військо
Пісня степом лине:
Як поборем вороженьків —
Слава не загине.
Як поборем вороженьків —
Слава не загине.

Накрила нічка

Вірш і музика Михайла Гайворонського

Накрила нічка, тай тихесенька,
Земленьку кругом, —
Лиш вітер мряки жене злегенька
Над сонним лугом.

І до любови накликає
Чарівниченько соловій,
А місяць срібний розтягає
Чарівну пряжу мрій.

Там при окопах на долині
Стоїть поручник молодий.
Йому щохвилі вилітає
Зітханнечко з грудей:
«Спи, дівчино, спи, кохана,
Злоті мрії-сни.

І про мене, голубонько,
Не забудь спімни».
А там у Львові музики грають,
Танець жваво йде.
Дівочі очі, як зорі сяють,
Любка всім вперед веде.
І усміхається чарівно,

І клонить голову на груди.
А сотник просить, сотник молить:
«Кохана! Не забудь!»
Сіріє ранок, світла гаснуть,
Тяжіє сонна голова.
А сотник шепче ще до ушка
Прощальнії слова.
«Спи, дівчино, спи, кохана,
Злоті мрії-сни.
І про мене, голубонько,
Не забудь спімни».
Ударив гранат, як грім гримучий,
Землю розгорнув.
Збудив окопи і ліс дрімучий,
І ставок, що вже заснув.

Там при окопах на долині
Лежить поручник молодий.
Йому потічком впливає
Червона кров з грудей.
І знову стихло все довкола,
Ставок заснув, здрімнувся ліс.
А тільки вітер по соснині
Зітхання тихо ніс.
«Спи, дівчино, спи, кохана,
Злоті мрії-сни.
І про мене, голубонько,
Не забудь спімни».

Ой впав стрілець

Вірш і музика Михайла Гайворонського

Ой впав стрілець у край зруба,
Коло зламаного дуба
І не встане вже, і не встане вже.
Йшов до бою опівночі,
Смерть закрила йому очі...
Від трьох куль на все, від трьох куль на все.

І хто йому заспіває,
І хто його поховає?
Хіба вітер й сніг, хіба вітер й сніг.
Ой за тебе, рідний краю,
Наші стрільці умирають...
І він теж поліг, і він теж поліг.

Ой казала мати

Вірш і музика Михайла Гайворонського

Ой казала мати та не банувати
За стрільчиком молоденьким,
Бо стрілець покине, а самий полине
На конику вороненькім,
Бо стрілець покине, а самий полине
На конику вороненькім.

Дівча не зважало і з туги зівяло,
За стрільчиком молоденьким,
Бо стрілець покинув, а сам полинув
На конику вороненькім,
Бо стрілець покинув, а сам полинув
На конику вороненькім.

Ой покрились білим снігом полонини

*Вірш Василя Бобинського, Левка
Лепкого, Михайла Гайворонського.
Музика Михайла Гайворонського*

Ой покрились білим снігом полонини,
Десь поїхав хлопець миленький з Буковини.
На прощання дав дівчині синю чічку,
Сам пропав, неначе камінь в бистру річку.

Ой заплачеш, моя мила, ой заплачеш,
Бо мене уже ти більше не побачиш.
Йшов шукати ліпшу долю в чужім краю,
А тепер тут на чужині пропадаю.

Ой між горами трембіта трембітає,
Із-за гаю гайвороння вилітає.
Дівчинонька плаче, хлопця виглядає,
Тільки милий із чужини не вертає.

Розцвіла весняним цвітом Буковина,
Довго ждала – не діждалася дівчина,
Залишив на згадку милий синю чічку,

Сам пропав, неначе камінь в бистру річку.

Пройшли гори, пройшли доли

Вірш і музика Михайла Гайворонського

Пройшли гори, пройшли доли,
Темні бори перейшли,
А кращого отамана
Над нашого Василечка не знайшли.
Бо наш славний Василечко
З нами все тримає,
Разом з нами йде до бою
І разом гуляє.

Слава, слава, отамане

Вірш Юліана Назарака.

Музика Михайла Гайворонського

Слава, слава, отамане,
О, ти, батьку наш!
Ми з тобою на ворога
Підемо всі враз!
Ми з тобою на ворога
Підемо всі враз!

Коні твої осідлані,
Ми від рання ждем;
Вийди, батьку отамане,
І скажи: ми йдем!
Вийди, батьку отамане,
І скажи: ми йдем!

І як та хмара, як та туча,
Вдарим на ворогів,
І з тобою в трудах, славі,

Вертаємось домів.
І з тобою в трудах, славі,
Вертаємось домів.

Не час, ореле, горювати, —
Глум забудь і біль;
Краще згинуть, як так жити,
В бій веди, у бій!
Краще згинуть, як так жити,
В бій веди, у бій!

Та ж ми твої соколята,
Ти ж отаман наш;
Ми до бою за тобою
Підемо всі враз!
Ми до бою за тобою
Підемо всі враз!

Микола Голубець

Український історик, архівіст, краєзнавець, мистецтвознавець, поет, прозаїк, публіцист, редактор, перекладач, біб-

ліограф Микола Голубець (літ. псевд.: Микола Вілонський, М.Вільшина; 15 грудня 1891, Львів – 22 травня 1942, Львів) закінчив Львівську академічну гімназію і Академію мистецтв у Кракові. Навчався на філософському факультеті Львівського університету та у Віденському університеті.

У роки Першої світової війни від 1914-го – доброволець Легіону Українських січових стрільців. Мав ранг підхорунжого, активний член «Пресової квартири УСС» у Відні. Наприкінці 1918 р. – командир чоти новоствореної Української Галицької армії, учасник бойових дій українсько-польської війни 1918–1919 років.

Від 1920-их займався науковою, літературною і культурологічною діяльністю: член комісії Наукового товариства імені Шевченка у Львові з історії мистецтва, один із організаторів Асоціації незалежних українських митців.

Після вересня 1939 р. – працівник Львівського міського архіву. Під час німецької окупації Львова заснував Літературно-мистецький клуб, працював над тритомною історією української культури.

Як дослідник історії українського мистецтва та історії України, Львова та регіону був автором 84 книг і брошур, понад 1500 статей. З-під його пера вийшла серія брошур і статей про українських митців: О. Архипенко (1922), Т.Шевченко (1924), Л.Долинський (1924), П.Холодний-старший (1926), М.Гаврилко, Л.Гец (1934), Т.Копистинський, О.Кульчицька, Ю.Нарбут, О.Новаківський,

І.Труш і П.Ковжун (1939), про міста і села: Львів (путівник, 1925), Лаврів (1926–1927), Белз, Буськ, Звенигород (1927), Перемишль, Тереховля (1928), Сокаль (1929), Жовква і середньовічний Галич (1937).

Видавець та редактор 14 тижневиків і щоденних газет, зокрема: «Світ» (1917–1918), «Шляхи», «Життя і мистецтво» (1920), «Маски» (1920), «Українське мистецтво» (1926), «Неділя» (1928–1931), «Час» (1931) та ін.

Редагував також «Українську Бібліотеку», яку видавав Іван Тиктор.

Художню творчість почав як поет збіркою позначених мінорними настроями віршів «Фрагменти» (1909) та «Бувають Хвилі» (1910). Автор поеми на біблійні теми «Мойсей Безумний» (1914). У віршах «Апострофа», «Михайлові Яцкову» та ін., поетичному циклі «Весняні води», драматичній сцені «Стріча» зі збірки «Поезії» переважають мотиви непокори тяжкій долі, прагнення до суспільної та душевної гармонії.

Ой нагнувся дуб високий

*Вірш Миколи Голубця. Музика
Михайла Гайворонського*

Ой нагнувся дуб високий
Понад став;
Ой по тобі жаль глибокий позістав.
Жовкне, в'яне дуб високий
Тут, то там,
Ти далеко – світ широкий,
А я... сам...
Ой дивлюся, як щорана
Дуб ся гне...
Чи часом тобі, кохана,
Жаль мене?
Листя в'яне, ворон криче,
Сірі дні...
Кажуть люде, що ти плачеш
По мені.

Клим Гутковський

Громадський діяч, активіст спортивно-патріотичних товариств «Січ» та «Сокіл-Батько», командант Гуцульської сот-

ні УСС, редактор часопису «Праця» Клим Гутковський, або Гутковський, народився 18 серпня 1881 р. у Тернополі, де й закінчив реальну школу. У 1908 р. разом з доктором Мечиславом Орловичем вдруге відкрив Кришталеву печеру у Кривчому (Тернопільщина). Гутковський вперше зробив її фотографії та склав топографічний план привхідної ділянки. Завдяки цьому науковці зацікавилися печерою і організували ряд наукових досліджень. Також Гутковський, досліджуючи підземні проходи Кривчого, давав їм імена великих українців. Наприклад: Іван Мазепа, Богдан Хмельницький, Іван Богун, Тарас Шевченко та інші.

Будучи студентом Львівської політехніки, у 1909 році, Клим Гутковський був запрошений для редакторської роботи в тодішніх газетах. У 1910 та 1911 роках працював редактором часопису «Праця», який видавав комітет Народної друкарні в Куритибі (Бразилія).

У 1911 р. повернувся до Галичини. Коли в 1913 р. по всій Галичині утворювалися стрілецькі товариства, Клим Гутковський виступає одним з керівників першої організації стрільців у Бориславі. У серпні 1914 р. як старшина австрійської армії переведений до Легіону УСС. Призначений командантом Гуцульської сотні (ранг – сотник). Брав участь у боях під Вишковом. Першу Гуцульську сотню УСС організував Клим Гутковський у жовтні-грудні 1914 р. у Страбичеві та Хусті. Бойові дії сотня почала в лютому 1915 р. Гуцули уславилися в боях у районі Торунсько-Вишківського пе-

ревалу між містами Міжгір'я і Долина. Проіснувала перша
Гуцульська сотня лише до весни 1915 року.

Помер 29 травня 1915 р. у лікарні Будапешта.

Гей ви, стрільці січовії

Вірш і музика Кліма Гутковського

Гей ви, стрільці січовії, раз, два, три,
В наших дівчат серце мліє, раз, два, три.
Ви вперед все поступайтесь, ні на що не оглядайтесь.
Раз, два, раз, два, раз, два, три!
Ви вперед все поступайтесь, ні на що не оглядайтесь.
Раз, два, раз, два, раз, два, три!

Попереду сотник іде, раз, два, три.
Він до пекла з вами піде, раз, два, три,
Сам із себе хлопець бравий, під ним коник дуже жвавий,
Раз, два, раз, два, раз, два, три.
Ви вперед все поступайтесь, ні на що не оглядайтесь.
Раз, два, раз, два, раз, два, три!

Пане сотник, що то стало, раз, два, три,
Що в нас грошей дуже мало, раз, два, три,
Три дні хліба вже не їли, лиш холодну воду пили,
Раз, два, раз, два, раз, два, три.
Три дні хліба вже не їли, лиш холодну воду пили,
Раз, два, раз, два, раз, два, три.

Пам'ятайте, командири, раз, два, три,

Щоб не злетіли ковніри, раз, два, три.

Бо стрільці все добре знають, але вас ще поважають,

Раз, два, раз, два, раз, два, три.

Бо стрільці все добре знають, але вас ще поважають,

Раз, два, раз, два, раз, два, три.

Петро Карманський

Український поет, перекладач (псевдоніми – Петро Гіркий, Лесь Могильницький), представник «Молодої музи» Петро Карманський народився 29 травня 1878 року в польському містечку Чесанові, що в Любачівському повіті. Освіту здобував в українській гімназії у Перемишлі. Потім бажання вчитися несе його до Львова. Там він вступає до Університету на філософський факультет. Саме в студентські часи він і познайомився з молодомузівцями. Навчався в богословській колегії Ватикану. Працював журналістом, викладачем Тернопільської гімназії (1912–1913, 1917–1918). Друкуватися почав 1899 р.

У роки Першої світової війни працював у таборах військовополонених українців російської армії у Німеччині та Австрії. Згодом виконував дипломатичну місію Української Народної Республіки у Ватикані. Збирав кошти для підтримки Західноукраїнської Народної Республіки.

У 1922–1932-их проживав у Бразилії та Аргентині. У 1922–1925-их був у Бразилії як представник ЗУНР. 25–26 грудня 1923 р. у місті Порто-Уняйно відбувся III з'їзд делегатів Союзу українців Бразилії. Президентом обрано П.Карманського, заступником О.Ананевича, секретарями – С. Кобилянського, Т. Петрицького. В лютому 1924 р. почав видаватися орган Української народної спілки «Український хлібороб» під редакцією Карманського.

Після повернення на батьківщину працював учителем гімназій Самбора, Сокаля, Дрогобича (1931–1939). Від 1939

р. (після початку Другої світової війни та встановлення радянської влади в Західній Україні) викладав у Львівському університеті.

1940 року став членом Спілки радянських письменників України.

Відомостей про діяльність Карманського під час окупації України гітлерівськими військами немає. Однак 16 серпня 1947 р. Львівський обком КП(б)У видав довідки для ЦК КП(б)У про діяльність доктора філософських наук Б.Барвінського, лікаря О.Барвінського, поета П.Карманського, професора Львівської консерваторії Ю.Криха у зв'язку з необхідністю їх арешту; усі охарактеризовані як націоналісти з антирадянськими настроями.

Вже 18 серпня Львівський обком КП(б)У надав інформацію ЦК КП(б)У про інтелігенцію Львівщини та контингент вступників у львівські вищі навчальні заклади. Відзначено, що місцева інтелігенція вийшла з середовища дрібної буржуазії й перебувала у стані ідейного ламання своїх старих поглядів. «Відвертими українськими фашистами» визнані Богдан та Олександр Барвінські, П.Карманський, Ю.Крих. Ставилось питання про необхідність їх арешту, що допомогло б партійним органам розкрити їх «антирадянську діяльність» і підштовхнуло інтелігенцію, яка «вагалася», швидше «розірвати» з минулим.

У 1944–1946-их був директором меморіального музею Івана Франка у Львові. П.Карманський – представник ран-

нього українського модернізму. Створив цикли проникливої любовної лірики, екзотичних пейзажів. Його ранні поезії пронизані смутком, пізніші – іронією та сарказмом. Переклав «Божественну комедію» Данте. Перша частина («Пекло») вийшла 1956 р. у співавторстві з Максимом Рильським. Також переклав окремі твори Гете, Де Амічіса та інших авторів.

Помер 16 квітня 1956 р. у Львові. Похований на Личаківському цвинтарі.

Сповнилась міра

*Вірш Петра Карманського.
Музика Михайла Гайворонського*

Сповнилась міра, кров братів,
Нелюдські злочини катів
І зганьблена народна честь
Зродила месть, криваву месть.

Най громи грянуть в нашу скрань,
Нехай займеться в грудях грань,
Настав вже час, прийшла пора,
Ура у бій! Ура! Ура!

Най громи грянуть в нашу скрань,
Нехай займеться в грудях грань,
Настав вже час, прийшла пора,
Ура у бій! Ура! Ура!

Олександр Колесса

Український літературознавець, мовознавець, громадсько-політичний діяч, дійсний член Наукового Товариства ім. Т.Шевченка (з 1899 р.), батько відомої піаністки Любки Колесси, брат Філарета Колесси та Івана Колесси, Олександр Колесса народився у Ходовичах Стрийського повіту (тепер Стрийський р-н, Львівська обл.). Був доцентом (з 1895 р.) і професором Львівського університету (1898–1918). Належав до Української Національно-Демократичної Партії. Учасник з'їзду українських письменників у Львові з нагоди 100-річчя виходу в світ «Енеїди» Котляревського, 1898 р. разом з: М.Павликом, Є.Ярошинською, Н.Кобринською, О.Кобилянською, С.Лепким, В.Гнатюком, О.Маковеєм, М.Грушевським, І.Франком, Б.Лепким, Ф.Колессою, І.Трушем, Д.Лукіяновичем, М.Івасюком.

У 1907–1918-их був депутатом австрійського парламенту, на засіданнях якого послідовно обстоював інтереси українського населення Галичини в шкільництві та вищій освіті.

Колесса був співзасновником і заступником голови Загальної Української Ради у Відні та фактичним керівником Української культурної ради.

У 1921 р. очолював дипломатичну місію Західно-Української Народної Республіки у Римі. З 1921 р. і до кінця життя жив і працював у Празі. Був дійсним членом Слов'янського інституту в Празі.

У 1923–1939-их – професор Карлового університету,

заступник голови чесько-українського комітету (голова – Я.Бідло). Колесса надавав стипендії українським студентам для навчання у Чехо-Словаччині, став одним із засновників Українського Вільного Університету, його професором і кількарізовим ректором (1921–1922, 1925–1928, 1935–1937, 1943–1944).

Досліджував пам'ятки давньоукраїнської писемності («Південноволинське Городище і городиські рукописні пам'ятки 12–16 ст.», 1923–1925), фольклор («Головні напрями й методи в розслідах українського фольклору», 1927 р.), вивчав історію української мови («Погляди на історію української мови», 1924 р.), проблеми українського літературознавства («Погляд на сучасний стан історії розслідів української літератури» (1901 р.), нову українську літературу (творчість Т.Шевченка, М.Шашкевича, Ю.Федьковича).

Автор пісні «Шалійте, шалійте, скажені кати» (1889).

Помер 23 травня 1945 р. у Празі.

Грають труби над Дністром

Вірш і музика Олександра Колесси

Грають труби над Дністром,
Кров жива пливе руслом,
Славні стрільці січовії
Ворогам несуть погром.
Гей, гей, гей, гей! —
Москалям несуть погром,
Смерть – погром!

Понад Волинь грім гремить,
Галич вільний гомонить,
Гей! Коли ж озветься Київ,
Дніпро кров'ю зашумить?!
Гей, гей, гей, гей!
Дніпро море зчервонить.
Зчервонить!

Ой заграє в Лаврі дзвін
Радісно в цілий розгін...
І воскресне Україна
Від хвиль Сяну аж по Дін,
Гей, гей, гей, ой!

Аж до моря, аж по Дін,
Аж по Дін!

В крови Велет підросте,
Сила духа розцвіте,
І заблісне над народом
Волі сяєво святе.
Гей! Гей! Гей, гей!
Щастя сонце золоте!
Золоте!

Роман Купчинський

Талановитий хлопець змалку мав виплекане чуття до образності рідної пісні, адже виховувався у родині, де знали і любили народну музику, зростав у середовищі сільської інтелігенції, у гармонійному світі галицького люду. Народжені Романом Купчинським пісні (24.09.1894 с. Розгадів Зборівського р-ну Тернопільської обл. – 10.06.1976, м. Осінінг, США) відразу стали дорогими і рідними мотивами понад Золотою Липою та по всій Галичині, ніби як народні. І майже ніхто десятками років не здогадувався навіть у його родинному селі, що це витвори їх славного земляка. Ті пісні пахли незваними стрілецькими походами, ніжністю, вкладеною поетом у такі прості, щирі й гострі слова. Пахли рідною м'ятою з-над берегів Дністра, травами і розпростертими аж до Збруча лісами, таємничо неприступними, як і колись. «Зажурились галичанки через тую зміну, Що відходять наші стрільці десь на Україну: – Хто ж нас поцілує в уста малинові, В карі оченята, в чорненькі брови?..», «Човен хитається серед води, Плеще о хвилі весло, В місячнім сяйві біліють сади, Здалека видно село...», «Як з Бережан до кадри січовики манджали, То краялось серденько Із горя та печалі...» і десятки інших, слова і музика яких належать перу Романа Купчинського. Радянська влада наклала на них багаторічне табу. Але їх співали. Насамперед у краях, де й народився

їх автор. Співали на родинних святах, не надто гучно й голосно, щоб чули тільки свої, ті, котрі не зрадять. Легендарний стрілець, здавалося, став легендою. Попри те – він ще був живим у ці смутні часи і мешкав в Америці, коли його творіння співала Україна, ховаючись сама від себе... Лише із постановням незалежності України, на початку 1990-их, повернулися до нас насамперед з голосу І.Мацялка та гурту «Соколи» ім'я і творчість Р.Купчинського – поета, прозаїка, журналіста, композитора, критика, громадського діяча.

1914 р. Р.Купчинський записався до легіону УСС (рядовик, командант чоти, сотні, ад'ютант полку в ранзі поручника). В сотні В.Дідушка брав участь у боях на Маківці, згодом на Тернопільщині біля р. Стрипи у селах: Семиківці, Багатківці, Панталиха, Соколів, Раковець, Соснів. У 1918 р. командував сотнею Вишколу УСС на румуно-буковинському кордоні, в січні 1919 р. – пішим полком УГА у боях за Львів, разом з цією армією пройшов її шляхом перемог і поразок. Із середини 1920 р. до лютого 1921 р. був інтернований у польському таборі для старшин УГА в Тухолі. Перший вірш Р.Купчинський опублікував 1915 р. у Відні в часописі «Вісник Союзу визволення України»; в рукописі передавали з рук у руки стрілецьку хроніку Р.Купчинського «Новініяда», яку називали початком стрілецької преси. З 1915 р. належав до «Пресової Квартури УСС» (разом із поетами, композиторами Л.Лепким, Ю.Назараком, М.Гайворонським, А.Лотоцьким, Ю.Шкрумеляком та ін.) й Артистичної горстки УСС,

які збирали різноманітні матеріали, документи, фотографії для увічнення пам'яті стрілецького чину, випускали періодичні видання, компонували архіви УСС. Активно публікував свої твори у стрілецькій періодиці, львівських часописах «Шляхи» і «Діло».

Після звільнення з польського полону (1921) Р.Купчинський студіював філософію у Віденському університеті (1921–1922), невдовзі продовжив студії з гуманітарних наук у Львові в Українському таємному університеті (1922–1924). Працював у цьому місці професійно як журналіст, поєднуючи журналістику з літературою. У 1924–1939 рр. був співробітником редакції газети «Діло», де вів постійну рубрику «Відгуки дня», під якою друкував фейлетони, підписуючись псевдонімом Галактіон Чіпка, підготував книжку цих фейлетонів (її виходові перешкодила війна), також співпрацював з редакціями часописів. У 1922 р. разом із В.Бобинським та П.Ковжуном організував літературно-мистецьку групу «Митуса», яка видавала однойменний місячник літератури й мистецтва; всі троє були співредакторами. Тут публікував і свої твори. Автор роману-трилогії зі стрілецького життя «Заметіль» («Курилася доріженька», «Перед навалою» (обидві частини, 1928 р.), «У зворах Бескиду» (1933 р.). Писав тексти для лялькового театру гумору і сатири «Вертеп наших днів», який у 1926 р. організував у Львові Л.Лепкий; у 1946 р. знову разом з Л.Лепким створив сценарії до «Вертепу», відновленого зусиллями останнього у таборі для переміщен-

них осіб в с. Бльомгофен (Баварія, Німеччина). Як повідомила газета «Діло» 26 червня 1929 р.

У 1933–1939 рр. Р.Купчинський – голова Товариства письменників і журналістів ім. І.Франка у Львові (ТОПІЖ). З ініціативи Р.Купчинського ТОПІЖ проводив літературні конкурси з грошовими нагородами, влаштовував вечори лауреатів конкурсу; в лютому 1935 р. започаткував Бал Української Преси – найбільшу в країні імпрезу такого роду. 1939 р. Р.Купчинський переїхав до Кракова, де працював в Українському видавництві. Наприкінці Другої світової війни виїхав до Німеччини, де продовжував займатися літературною творчістю.

У 1949 р. Р.Купчинський емігрував до США (м. Оссінг поблизу Нью-Йорка). У 1952–1954 рр. вів свою рубрику «Відгуки дня» в україномовній газеті «Свобода». У 1952 р. належав до ініціативної групи, яка організувала Спілку Українських Журналістів Америки (СУЖА), був її головою у 1958–1960 рр. (відмовився від цього поста внаслідок погіршення стану здоров'я). Почесний член СУЖА з 23 грудня 1966 р. Протягом тривалого часу працював у дирекції та редакційній колегії відновленого у 1950 р. за львівським зразком видавництва «Червона Калина». У 1950–1960 рр. – член управи Літературно-Мистецького Клубу в Нью-Йорку; діяльний в Об'єднанні Колишніх Вояків Української Армії та інших українських товариствах; працював у головній редакційній колегії журналу комбатантських об'єднань Канади

і США «Вісті Комбатанта» (Нью-Йорк). Можливості творчої та громадської діяльності митця були сковані хворобою. Помер 10 червня 1976 р. в м. Оссінгу.

Боже великий, Творче всесвіту

Вірш і музика Романа Купчинського

Боже Великий, Творче всесильний,
На нашу рідну землю споглянь!
Ми були вірні Твому завіту,
Вислухай нині наших благань,
Ми були вірні Твому завіту,
Вислухай нині наших благань.

Люд у кайданах, край у руїні,
Навіть молитись ворог не дасть...
Боже Великий, дай Україні
Силу і славу, волю і власть,
Боже Великий, дай Україні
Силу і славу, волю і власть.

Боже Великий, Творче всесильний,
Пісню подяки нині прийми,
За дар свободи рідного краю,
Вірні все будуть Твої сини,
За дар свободи рідного краю,
Вірні все будуть Твої сини.

Ти воскресив нам нашу Україну,
Двигнув з неволі і дав життя.
Боже Великий, дай Україні
Силу і славу, многі літа,
Боже Великий, дай Україні
Силу і славу, многі літа.

Вдаряй мечем!

Вірш і музика Романа Купчинського

Вдаряй мечем, вдаряй, вдаряй,
Великий Комтуре Закона,
Щоб з нього честь була для нас,
А для України – оборона!
Щоб з нього честь була для нас,
А для України – оборона!

Готуй мені зброю

Вірш і музика Романа Купчинського

Готуй мені зброю,
Готуй мені коня,
Бо я серцем похід чую,
Дівчинонька моя.
Бо я серцем похід чую,
Дівчинонька моя.

Дай уста рожеві
Ще поцілувати,
Нім заграють нам крицеві
Ворожі гармати.
Нім заграють нам крицеві
Ворожі гармати.

Піду я, піду я,
А де – сам не знаю,
Може, люту смерть знайду я
В далекому краю.
Може, люту смерть знайду я
В далекому краю.
Прийдуть вірні друзі,

Прийдуть, заспівають,
Під явором, в темнім лузі
Мене поховають.
Під явором, в темнім лузі
Мене поховають.

Не плач же, дівчино,
Серденько кохане,
А заплачеш в ту хвилину,
Як мене не стане.
А заплачеш в ту хвилину,
Як мене не стане.

За рідний край

*Вірш Романа Купчинського.
Музика Михайла Гайворонського*

За рідний край, за нарід свій,
За волю України,
Ми йдемо в бій, ми йдемо в бій
Крізь згарища, руїни.

Ми йдемо в бій, земля дуднить,
Радіють гори, степи,
Бо в нас у бій благословить
Могучий дух Мазепи.

За твої, дівчино, личенька пишні

Вірш і мелодія Романа Купчинського

За твої, дівчино, личенька пишні,
За твої, дівчино, устенька-вишні,
Віддав би, любонько,
Моя голубонько,
Всі свої мрії колишні.

Мила, очі твої сині,
Незабудки при долині...
Віддав би, любонько,
Моя голубонько,
Всі свої мрії колишні.

За твої, дівчино, чорнії брови,
За твою, дівчино, каплю любови,
Віддав би, любонько,
Моя голубонько,
Всі свої юні розмови.

Люба, очі твої сині,
Незабудки при долині...
Віддав би, любонько,

Моя голубонько,
Всі свої юні розмови.

Зажурились галичанки тай на тую зміну

Вірш і музика Романа Купчинського

Зажурились галичанки тай на тую зміну,
Ой виходять наші стрільці десь на Україну:
«Хто ж нас поцілує в уста малинові,
І карі оченята, в чорненькії брови?
Хто ж нас поцілує в уста малинові,
Карі оченята, в чорненькії брови?»

«Не журіться, галичанки, є ще і військові
Ті ще краще обіймають ніж стрільці січові.
Ті вас поцілують в уста малинові,
В карі оченята, в чорненькії брови.
Ті вас поцілують в уста малинові,
В карі оченята, в чорненькії брови».

«Ой не будуть більш військові з нами приставати
І не будуть нас військові за стан обіймати;
Ні, не поцілують в уста малинові,
В карі оченята, в чорненькії брови.
Ні, не поцілують в уста малинові,

В карі оченята, в чорненькії брови.
Аж як ви із України вернетесь знову
І, як перше, знов підете з нами на розмову,
Тоді вже цілуйте в уста малинові,
В карі оченята, в чорненькії брови.
Тоді вже цілуйте в уста малинові,
В карі оченята, в чорненькії брови».

Заквітчали дівчатонька

Вірш і музика Романа Купчинського

Заквітчали дівчатонька
Стрільцєви могилу,
Замість мали завітчати
Стрїлецькюю милу.

Невисокий хрест з берези
Заплели віночком,
Замість мали заплїтати
Косу барвіночком.

І пісочком висипали
Стежечку довкола,
Замість мали постелити
Рушник до престола.

Схилилися дві черешні
Налїво й направо,
А на вігтях вітер грає
Про стрїлецькю славу.

Засумуй, трембіто

Вірш і музика Романа Купчинського

Засумуй, трембіто,
Та й по всьому світу,
Що пропало галичанам
Сорок тисяч цвіту.
Що пропало галичанам
Сорок тисяч цвіту.

Засумуй, трембіто,
Та на всі Карпати,
Щоб не ждали сина з війни
Ні отець, ні мати.
Щоб не ждали сина з війни
Ні отець, ні мати.

Засумуй, трембіто,
Та на все Поділля,
Щоб не ждала дівчинонька
Хлопця на весілля.
Щоб не ждала дівчинонька
Хлопця на весілля.

Засумуй, трембіто,
Що галицька сила,
Та від Збруча по Славуту
Трупом застелила.
Та від Збруча по Славуту
Трупом застелила.

Ірчик (Мирославу Ірчанові)

Вірш і музика Романа Купчинського

Чи є в світі краща зірка, як кохана моя Ірка,
Чи є в світі де царівна, щоб була така чарівна.

Приспів:

Гей, гей, Ірчик, Ірчик, личко в тебе як папірчик.

Чи є в горах краща квітка, як Ірчанова сусідка?
Чи є в раю де дзвіночок, як сусідки голосочок?

Приспів.

Поцілує, як ангелик, затанцює, як метелик,
Приголубить, як голубка, але тільки свого любка.

Приспів.

В неї коси золотисті, як на сонці води чисті,
В неї устенька – коралі, і так далі, і так далі.

Приспів.

Лети, моя думо

Вірш і музика Романа Купчинського

Лети, моя думо, в вечірню годину

Далеко-далеко звідсіль.

Лети, моя думо, у тую хатину,

Що слухає казки топіль.

У хатці жила там дівчина кохана,

А, може, живе – поклонись!

І скажеш їй слово болюче, як рана,

Що я вже не той, що колись.

Що гасне мій погляд і тихне мій голос,

І скиби зорали чоло,

Що з волі й неволі посивів мій волос

І терня у серце вросло.

І шепнеш їй, думо, хай душу роздружить,

А серцеві скаже: «Корись!»

Хай дармо не б'ється, хай марно не тужить,

Бо я вже не той, що колись.

Мав я раз дівчиноньку

Вірш і музика Романа Купчинського

Мав я раз дівчиноньку чепурненьку,
Любу щебетушечку, рум'яненьку.

Приспів:

Гей, гей, га, уха-ха,
Дівчино, рибчино молода!

Посилав я старостів у неділю,
Думав, погуляємо на весіллю.

Приспів.

Мали повернутися з рушниками,
Але повернулися з гарбузами.

Приспів.

Всьому супротивився батько рідний,
Бо вона багата, а я бідний.

Приспів.

Думав я втопитися з тої злості,
Та вода холодна, ломить кості.

Приспів.

Мій край

Вірш і музика Романа Купчинського

Україна – край мій рідний
Від Кавказу по Карпати,
І веселий, і свобідний,
І великий, і багатий.

Де є в світі кращі ріки,
Як Дністер, Дніпро-Славута?
Хто покине їх навіки,
Тому в серці вічна смута.

Де є в світі кращі гори,
Де таке повітря свіже?
Де шумлять так гарно бори
І хвилює спіле збіжжя?

Де ясніше сонце світить,
Де гарніше зорі сяють?
Де ж солодше пахнуть квіти —
Як у нашім любім краї?

Най жиє Великий Комтур наш

Вірш і музика Романа Купчинського

Най жиє Великий Комтур наш!
Ми добра, добра йому бажаєм,
І в піснях його все величаєм,
Най жиє великий Комтур Наш!

Накрила нічка

Вірш і музика Романа Купчинського

Накрила нічка, тай тихесенька,
Земленьку кругом.
Лиш вітер мряки жене злегенька
Над розіспаним лугом.

І до любови накликає
Чарівниченько-соловій.
А місяць срібний розтягає
Чарівну пряжу мрій.

Там при окопах на долині
Стоїть поручник молодий.
Йому щохвилі вилітає
Зітханнечко з грудей.

«Спи, дівчино, спи, кохана,
Злоті мрії-сни.
І про мене, голубонько,
Не забудь спімни».

А там у Львові музики грають,

Танець жваво йде.
Дівочі очі як зорі, сяють,
Любка всім вперед веде.

І усміхається чарівно,
І клонить голову на грудь.
А сотник просить, сотник молить:
«Кохана, не забудь».

Сіріє ранок, світла гаснуть,
Тяжіє сонна голова.
А сотник шепче ще до вушка
Прощальнії слова.

«Спи, дівчино, спи, кохана,
Злоті мрії-сни.
І про мене, голубонько,
Не забудь спімни».

Ударив гранат, як грім гримучий,
Землю розгорнув.
Збудив окопи і ліс дрімучий,
І ставок, що вже заснув.

Там при окопах на долині
Лежить поручник молодий.
Йому потічком впливає
Червона кров з грудей.

І знову стихло все довкола,
Ставок заснув, здрімнувся ліс.
А тільки вітер по соснині
Зітхання тихо ніс.

«Спи, дівчино, спи, кохана,
Злоті мрії-сни.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.